

Broj: X-KR-07/330
Sarajevo, 16.04.2008.godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudije Šabana Maksumića kao predsjednika vijeća, i sudija Pietra Spere i Marie Tuma kao članova vijeća, uz učešće pravnog savjetnika Lejle Konjić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Zdravka Mihaljevića, zbog krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stava 1. tačke h), a u vezi sa tačkama a), e), f), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, postupajući po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-44/07 od 01.02.2007.godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa, u prisustvu optuženog Zdravka Mihaljevića, njegovog branitelja, advokata Dušana Tomića, te tužitelja Tužiteljstva BiH Slavice Terzić, dana 16.04.2008. godine donio je i javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI:

MIHALJEVIĆ ZDRAVKO zv. „Pijuk“ sin Mate i majke Kate, rođene Tuka, rođen 27.06.1964. godine u Sarajevu, JMB ..., nastanjen u ..., po zanimanju ugostitelj, pismen, sa završenom srednjom školom, oženjen, otac troje djece - dvoje malodobne i jednog punoljetnog djeteta, lošeg imovnog stanja, vojsku služio 1983. godine u Šabcu, vodi se u VE Kiseljak, ..., državljanin i ....

Na osnovu odredbe člana 284. tačke c) Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

Da je:

U vremenskom periodu od mjeseca aprila 1993. godine do kraja juna iste godine u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i vojne policije Hrvatskog vijeća odbrane, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na teritoriju općine Kiseljak, znajući za takav napad, kao pripadnik II bojne brigade HVO „Ban Josip Jelačić“ iz Kiseljaka i u svojstvu zapovjednika Postrojbe za posebne namjene pod nazivom „Maturice“, izvršio, sudjelovao i pomagao u izvršenju progona civilnog bošnjačkog stanovništva na nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj i vjerskoj osnovi i to: ubojstvima, prisilnim nestankom osoba, lišavanjem slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem, i drugim nečovječnim djelima tako što je:

Dana 12.06.1993. godine nakon artiljerijskog napada postrojbi HVO-a na mjesto Tulice, općina Kiseljak, sudjelovao u pješadijskom napadu i uništenju mjesta Tulice, predvođeni zajedno sa Vlatkom Trogrličem zv. „Žuna“ i Cvijanović Antom zv. „Tana“ pripadnike postrojbe PPN „Maturice“ i druge pripadnike HVO-a, među kojima i Laco Stjepana zv. „Pepa“, Tibora Praju, Medić Ljubu, Medić Nikicu da bi nakon zauzimanja Tulica svo bošnjačko stanovništvo Tulica zarobili i skupili ispred kuće Bajraktarević Muje, gdje je optuženi pred zarobljenim stanovništvom pucanjem iz automatske puške iz neposredne blizine lišio života Bajraktarević Salku, a zatim naredio bošnjačkom stanovništvu da se razdvoje i to muškarci od žena i naredio grupi od preko 30 muškaraca da krenu u pravcu mjesnog groblja u Tulici, prateći ih naoružan sa još nekoliko bojovnika među kojima je bio i Tibor Prajo, pa kada su došli do mjesnog groblja naredio zarobljenim da se zaustave i postroje, a zatim iz stroja izvodio zarobljenike koje je zajedno sa još dva pripadnika PPN „Maturice“ na brutalan način pucanjem iz neposredne blizine iz automatske puške lišio života, pa su na taj način lišili života sedam zarobljenika i to: Huseinović Aziz, Huseinović Zijad, Huseinović Refik, Tulić Mufid, Huseinović Kasim, Katkić Safet i Bajraktarević Ahmed, dok su ostali pripadnici njegove jedinice i pripadnici HVO-a u istom napadu, opljačkali selo i ubili Tulić Sifu i Tulić Safiju koju su nakon ubijanja i zapalili, a Fatimi Bajraktarević se nakon napada gubi svaki trag, a zatim je naredio preživjelim zarobljenicima iz grupe da krenu nazad prema kući Muje Bajraktarevića gdje im je naredio da uđu u vozilo marke „Tam“, koje vozilo ih je povezlo prema Kiseljaku, a on ih je zajedno sa bojovnicima braćom Šimić pratio sa vozilom marke „Golf“, da bi na putu do Kiseljaka naredio Jahić Ibrahimu, da siđe sa vozila, te naredio braći Šimić da odvedu Jahić Ibrahima nazad u mjesto Tulice od kada se Jahić Ibrahimu gubi svaki trag, a ostali zarobljeni su odvezeni u vojarnu u Kiseljak i zatočeni u nehumanim uvjetima, te su od strane stražara u vojarni i drugih pripadnika HVO-a svakodnevno do razmjene odvođeni na prinudne radove a neki su bili izloženi i mučenju, dok su tijela ubijenih Bajraktarević Salke, Huseinović Aziza, Huseinović Zijada, Huseinović Refika, Tulić Mufida, Huseinović Kasima, Katkić Safeta, Bajraktarević Ahmeda, Tulić Sife i Tulić Safije ekshumirana u februaru 1998. godine iz mjesnog groblja u Tulicama, a posmrtni ostaci Jahić Ibrahima i Fatime Bajraktarević ni do danas nisu pronađeni,

Dakle, u okviru širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv bošnjačkog civilnog stanovništva, znajući za takav napad, izvršio, sudjelovao i pomagao u izvršenju progona civilnog bošnjačkog stanovništva na nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj i vjerskoj osnovi i to: ubojstvima, prisilnim nestankom osoba, lišavanjem slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem, i drugim nečovječnim djelima,

Čime bi počinio krivično djelo progon kao Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa:

1. tačkom a) lišenje druge osobe života (ubojstvo),
2. tačkom e) lišavanje slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava,
3. tačkom f) mučenje,
4. tačkom i) prisilni nestanak osobe,
5. tačkom k) druga nečovječna djela slične prirode učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, istog člana.

I

Na osnovu člana 189. stava 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine troškovi krivičnog postupka predviđeni odredbom člana 185. stava 2 tačkama a) do f) ovog Zakona, kao i nužni izdaci i nagrada branioca padaju na teret budžetskih sredstava.

II

Na osnovu člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se, radi ostvarivanja imovinsko – pravnih zahtjeva, upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

1. Optuženje

Optužnicom Tužiteljstva Bosne i Hercegovine, Posebnog odjela I za ratne zločine broj: KT-RZ-44/07 od 01.02.2007.godine, Zdravko Mihaljević je optužen, zbog krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti iz člana 172. stava 1. tačke h), a u vezi sa tačkama a), e), f), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Po predmetnoj optužnici, potvrđenoj dana 02.02.2007.godine, optuženi je 12.02.2007. godine izjavio da se ne osjeća krivim za radnje koje mu se istom stavljaju na teret, nakon čega je spis dostavljen pretresnom vijeću radi zakazivanja glavnog pretresa.

2. Dokazni postupak

a) Tokom dokaznog postupka izvedeni su slijedeći dokazi optužbe:

Neposredno su na glavnom pretresu saslušani slijedeći svjedoci: Huseinović Elvir, Bajraktarević (Mehe) Avdija, Tulić Hamdija, Huseinović Zilha, Huseinović Džafer, Delić Bejda, Bajraktarević Senad, Hasić Asim, Bajraktarević Fedhija, te svjedoci koji su imali određene mjere zaštite i svjedočili pod pseudonimima “A”, “B” i “C”. Sud je, takođe, u svojstvu vještaka, na glavnom pretresu saslušao i Žujo dr Hamzu, specijalistu sudske medicine.

Sud je izvršio uvid u slijedeće materijalne dokaze Tužilaštva : Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Huseinović Elvira broj: KT-RZ-130/05 od 16.06.2006. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Huseinović Zilhe broj: KT-RZ-130/05 od 30.01.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Huseinović Džafera broj: KT-RZ-130/05 od 31.01.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Delić Bejde broj: KT-RZ-130/05 od 30.01.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o

saslušanju svjedoka Bajraktarević Senada broj: KT-RZ-130/05 od 31.01.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Hasić Asima broj: KT-RZ-130/05 od 31.01.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Bajraktarević Fedhije broj: KT-RZ-130/05 od 31.01.2007. godine, Skica sela Tulice sa legendom, Zapisnik Tužilaštva BiH broj: KT-RZ-130/05 od 26.01.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH broj: KT-RZ-130/05 od 29.01.2007. godine, Rješenje Suda BiH o preuzimanju predmeta broj: X-KRN/05/68 od 05.10.2005. godine, Ministarstvo odbrane BiH-Personalni karton časnika Mihaljević Zdravka broj: 504/64, Matični karton vojnog obveznika Zdravka Mihaljevića broj 1048050464, Zapovjed brigade HVO-a "Ban Josip Jelačić" Kiseljak broj: 02-1207-1/93, Izvod iz kaznene evidencije za Zdravka Mihaljevića broj 02/6-3-04-2-5734/06 od 30.08.2006. godine, Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu o ekshumaciji broj Kri: 148/96 od 17.10.1997. godine, Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu o ekshumaciji broj Kri: 148/96 od 26.01.1998. godine, Zapisnik o saslušanju vještaka Ilijasa dr Dobrače i Žujo dr Hamze broj Kri 148/96 od 23.02.1998. godine, MUP Sarajevo-Crtež lica mjesta-ekshumacija, obdukcija i identifikacija broj: 359/98, Izvještaj o kriminalističko-tehničkoj pretrazi lica mjesta broj: 359/98 od 08.02.1998. godine, Zapisnik o uviđaju Kantonalnog suda u Sarajevu broj: Kri-148/96 od 09.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Bajraktarević Salku od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Huseinović Aziza od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Huseinović Zijada od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Huseinović Refika od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Tulić Mufida od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Katkić Safeta od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Bajraktarević Ahmeda od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Tulić Sifu od 11.02.1998. godine, Zapisnik o utvrđivanju identiteta leša za Tulić Safiju od 11.02.1998. godine, Izvadak iz matične knjige umrlih za Bajraktarević Salku, Izvadak iz matične knjige umrlih za Huseinović Aziza, Izvadak iz matične knjige umrlih za Huseinović Zijada, Izvadak iz matične knjige umrlih za Huseinović Refika, Izvadak iz matične knjige umrlih za Tulić Mufida, Izvadak iz matične knjige umrlih za Huseinović Kasima, Izvadak iz matične knjige umrlih za Katkić Safeta, Izvadak iz matične knjige umrlih za Bajraktarević Ahmeda, Izvadak iz matične knjige umrlih za Jahić Ibrahima, Izvadak iz matične knjige umrlih za Bajraktarević Fatimu, Izvadak iz matične knjige umrlih za Tulić Sifu, Izvadak iz matične knjige umrlih za Tulić Safiju, Izvješće o radu Općinskog stožera Vojne policije Kiseljak od 12.06.1993. godine, Izvješće o radu Općinskog stožera Vojne policije Kiseljak od 13.06.1993. godine, Izvješće za 12/13.06.1993. godine Zapovjedništva III satnije Vojne policije Kiseljak broj: 02-4/3-07/3-104/93 od 14.06.1993. godine, Odluku Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o proglašenju ratnog stanja („Službeni list R BiH”, broj: 7/92), Prečišćeni tekst Odluke o uspostavi Hrvatske zajednice Herceg-Bosne („Narodni List HZ Herceg-Bosna“ broj: 1/92), Ustav Federacije Bosne i Hercegovine - tzv. Vašingtonski sporazum („Službene novine FBiH“ broj: 1/94), Odluku Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine o ukidanju ratnog stanja („Službeni list R BiH”, broj 50/95).

Kao dodatne dokaze optužbe, Sud je prihvatio Presudu Kantonalnog suda u Travniku broj: K.4/01-RZ od 23.05.2002. godine u predmetu *Tibor Prajo*, Presudu Vrhovnog suda F BiH broj: Kž-382/02 od 27.11.2002. godine u predmetu *Tibor Prajo*, Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka „103“ koji je dat pred Vrhovnim sudom F BiH u predmetu broj: KZS-18/01 dana 21.12.2001. godine, Pismo standardne oznake za Zdravka Mihaljevića- Haški

dokument broj:003808/GB/MAL/RR46a od 15.02.2000. godine, Zapovjed OG-2 OZ SB od 27.05.1993. godine, Spisak interventne postrojbe brigade „BAN JOSIP JELAČIĆ“ od 04.05.1993. godine, Fotodokumentaciju AID-a-selo Tulice-od 07.05.1998. godine, Sprovedni list Vojne policije HVO-a Busovača (Haški dokument, broj: Y0029604), Zapisnik Višeg suda u Travniku broj: KRI 2/98 (Haški dokument, broj: 04632734).

b) Odbrana je na glavnom pretresu izvela slijedeće dokaze:

Neposredno su saslušani svjedoci: Huseinović Elvir, Hasić Asim, Bajraktarević (Hamida) Avdija, Šimić Dragan, Šimić Mijo, Bajraktarević Selver, Cvijanović Anto, Tibor Prajo, Pravdić Predrag, Bajraktarević Alija, Bešić Halil, te svjedoci sa mjerama zaštite koji su svjedočili pod pseudonimima “A”, “C” i “D”, a temeljem odredbe člana 276. Zakona o krivičnom postupku BiH kao dodatni dokaz i svjedok „B“, kao i sam optuženi Mihaljević Zdravko.

Sud je, takođe, proveo i slijedeće materijalne dokaze odbrane: Izjava svjedoka Bajraktarević Avdije od 23. i 14.05.1996. godine (Haški dokument, broj: 00697666), Izjava svjedoka “A” od 13.04.1996. godine – kod AID-a broj: 329/96, Izvještaj AID-a : “Napad na nebranjena sela Grahovci i Han Ploča”(Haški dokument, broj: 03595993), Uvjerenje o nekažnjavanju Zdravka Mihaljevića broj: 02/PK-1-1-04-81/2087 od 20.02.2008. godine, Iskaz svjedoka “B” od 09.02.1994. godine, dat kod SJB Kreševo.

Na prijedlog Tužiteljstva BiH saslušan je stalni sudski vještak Sead dr. Lačević-specijalista plastične i rekonstruktivne hirurgije, a kao dokaz Tužiteljstva je proveden i njegov pismeni nalaz i mišljenje od 03.03.2008. godine, čemu se odbrana nije protivila.

3. Procesne odluke

a) Prihvatanje, kao dokazanih, činjenica utvrđenih presudama Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju

Tužiteljstvo BiH je, u sklopu predmetne optužnice, podnijelo prijedlog za prihvatanje utvrđenih činjenica, a na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini. Prvobitni prijedlog Tužiteljstva je sadržavao utvrđene činjenice iz prvostepene presude Pretresnog vijeća MKSJ-a, broj: IT-95-14/2-T od 26.02.2001. godine, u predmetu protiv *Darija Kordića i Marija Čerkeza* i to činjenice sadržane u paragrafu broj 520 presude i drugim tačkama presude koje se odnose na širok i sistematičan napad na području općina Kiseljak, Busovača i Vitez, kao i drugostepene presude u istom predmetu Zalbenog vijeća MKSJ-a, broj: IT-95-14/2-a od 17.12.2004. godine, činjenice iz paragrafa: 667, 668, 669, 670, 676 i druge tačke presude koje se odnose na širok i sistematičan napad na iste općine.

Nakon odgovora odbrane od 02.11.2007. godine, na prijedlog Tužiteljstva BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica, Tužiteljstvo je, dana 03.03.2008. godine, a po usmenoj instrukciji predsjednika pretresnog vijeća, datoj na glavnom pretresu dana 25.02.2008. godine, podnijelo odgovor na podnesak odbrane, u kojem je preciziralo činjenice za koje smatra da ih Sud treba prihvatiti kao utvrđene u ovom predmetu. Navedeni odgovor, koji se može smatrati kao preciziran prijedlog Tužiteljstva, sadržavao je ukupno 59 činjenica, a sve činjenice koje optužba predlaže, uzete su iz presuda pretresnog i apelacionog vijeća MKSJ-a donesenih u predmetima *Tužilac protiv Daria Kordića i Maria Čerkeza*, predmet broj: IT-95-14/2 od 26.02.2001. godine i broj: IT-95-14/2-a od 17.12.2004. godine.

Tužitelj u prijedlogu navodi da bi se, prihvatanjem predloženih činjenica, dobilo na efikasnosti u vođenju predmetnog krivičnog postupka, na koji način će se ispoštovati i pravo optuženog da mu se sudi bez odlaganja, kako to propisuje član 13. Zakona o krivičnom postupku BiH i član 6. stav 1. Evropske Konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

U svom odgovoru na prijedlog Tužiteljstva („odgovor“) od 15.10.2007. godine, odbrana je dala opće naznake o kojim se činjenicama radi, uz naglasak na praksu i stavove sudskih vijeća MKSJ-a u pogledu prihvatanja utvrđenih činjenica. Potom se odbrana pozabavila kriterijima koje je pretresno vijeće Suda BiH, u predmetu *Miloš Stupar i drugi*, uzelo kao relevantne kod primanja na znanje utvrđenih činjenica. Odbrana je istakla da bi prihvatanje onih činjenica koje nisu konkretizovane i taksativno nabrojane, a kako je to u svome prvobitnom prijedlogu Tužiteljstvo formulisalo, bilo nedopustivo i nemoguće.

Na kraju, odbrana je, citirajući i analizirajući svaku od predloženih konkretnih činjenica, iznijela stav da se predložena činjenica paragrafa 520 iz presude MKSJ-a broj: IT-95-14/2 od 26.02.2001. godine, kao i činjenice: 667, 668, 669 i 676 iz presude MKSJ-a broj: IT-95-14/2-a od 17.12.2004. godine ne mogu prihvatiti kao utvrđene, dok prihvatanju činjenice 670 iz iste presude odbrana nije prigovorila. Na osnovu izloženog, odbrana je predložila da se prijedlog Tužiteljstva u odnosu na osporavane činjenice odbije kao neosnovan i da se isti ne uzme u razmatranje prilikom donošenja presude.

Sud je, nakon što je razmotrio argumentaciju strana u postupku, cijeneći prvenstveno opće elemente prihvatljivosti ovih činjenica, na osnovu odredbe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužiteljstvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH, dana 07.04.2008.godine donio rješenje kojim se prijedlog Tužiteljstva djelimično usvaja, uz detaljno obrazloženje prihvatanja ili neprihvatanja određenih činjenica kao utvrđenih.

Suština činjenica koje je Sud prihvatio kao dokazane i utvrđene od strane MKSJ temelji se na tome da je u inkriminisanoj periodu izvršen širok i sistematičan napad postrojbi HVO-a na civilno bošnjačko stanovništvo u opštinama Središnje Bosne i to: Vitez, Busovača i Kiseljak, među kojima i selo Tulica.

b) Prihvatanje pojedinih dokaza optužbe

U okviru izvođenja materijalnih dokaza, Tužiteljstvo je, na glavnom pretresu održanom dana 01.10.2007. godine, predložilo uvođenje dokaza optužbe- iskaza svjedoka „C“ u predmetu pred Haškim tribunalom *Tihomir Blaškić* od 08.05.1998. godine i u predmetu *Kordić, Čerkez* od 06.03.2000. godine. Sud je, na prigovor branioca, odlučio da se ove izjave ne prihvate kao dokaz, iz razloga što je njihovo uvođenje predloženo u fazi izvođenja dokaza optužbe, a isti nisu predloženi kao dokaz u optužnom aktu. Sud je ostavio mogućnost predlaganja i uvođenja ovih dokaza u drugoj fazi postupka, što je i učinjeno dana 25.02.2008. godine, kada su isti prilikom ponovnog ispitivanja ovog svjedoka uloženi kao dokaz.

Prilikom ulaganja predloženih materijalnih dokaza optužbe, na glavnom pretresu održanom dana 02.10.2007. godine, branilac je prigovorio na uvođenje kao dokaza Tužilaštva : D 11- rješenje o preuzimanju predmeta, D12- jer do tog trenutka nije vidio original ili ovjeren dokaz, D13- jer smatra da Ministarstvo odbrane BiH nije trebalo ovjeravati ove dokumente, već da su to trebali uraditi općinski organi, koju argumentaciju je koristio i za dokaze Tužiteljstva D 14, D 15 i D 16; D 40- jer je izvješće o radu potpisao Vlado Šteko, a on se može saslušati na ove okolnosti, D 41- jer je izvješće potpisao zapovjednik Miroslav Viletić, koji se također može ispitati, D42- jer je izvješće potpisao zapovjednik III satnije- Letić, koji prema stavu odbrane, takođe, može biti saslušan.

Sud je istoga dana donio odluku da se ovi dokazi Tužiteljstva prihvate, iz razloga što odbrana nije u dovoljnoj mjeri osporila njihovu autentičnost, pošto se radi o službenim dokumentima koji ispunjavaju zakonom propisanu dokaznu formu, što se odnosi i na posljednja tri predložena dokaza, pa je Sud našao da za njih nije potrebno saslušanje lica koja su ih potpisala.

Na glavnom pretresu, dana 03.12.2007. godine, Sud je odlučio prihvatiti dvije već spomenute presude iz predmeta *Tibor Prajo*, uprkos protivljenju odbrane da je to notorna činjenica, iz razloga što je ovim presudama utvrđeno direktno učešće Tibora Praje u inkriminisanim događajima u Tulici.

Zapisnik sa iskazom svjedoka „C“, koji je ovaj svjedok dao kao zaštićeni svjedok pred Vrhovnim sudom Federacije BiH pod pseudonimom „103“, Sud je prihvatio kao dokaz u ovom predmetu, na pretresu održanom dana 31.01.2008. godine, uprkos prigovoru branioca da isti nije potpisan od strane predsjednika vijeća tog suda, kao ni svjedoka, a da svjedok tada nije bio sposoban za davanje iskaza, prihvatajući argumentaciju tužioca da ga svjedok tada nije ni mogao potpisati jer je bio zaštićeni svjedok i iz razloga što je navedeni dokaz korišten od strane odbrane prilikom direktnog ispitivanja svjedoka „C“, kada je isti saslušan kao svjedok odbrane.

Tužitelj je, na pretresu dana 07.02.2008. godine, predložilo saslušanje Adrović Harisa kao dodatnog svjedoka, koji bi svjedočio na okolnosti njegovog hapšenja. Međutim, Sud je, uz prihvatanje prigovora branioca, odbio izvođenje dokaza saslušanjem ovog svjedoka zbog njegove irelevantnosti, obzirom da je njegov iskaz iz 2001. godine vezan za grad Kiseljak i zato što ovaj svjedok u istom ne spominje selo Tulicu.

Također, na glavnom pretresu održanom dana 25.02.2008. godine, odbrana se usprotivila i uvođenju presuda Haškog tribunala kao dokaza, argumentirajući da iste nisu relevantne za ovaj predmet, jer se u njima nigdje ne spominje Zdravko Mihaljević „Pijuk“. Odlučeno je da se navedene presude ne prihvate u potpunosti kao dokazi, nego da se iste mogu koristiti kod eventualnog predlaganja prihvatanja utvrđenih činjenica ili prilikom iznošenja završnih riječi.

Branilac se, na ročištu dana 11.03.2008. godine, usprotivio uvođenju objektivnih dokaza optužbe: Fotodokumentacije AID-a-selo Tulice-od 07.05.1998. godine, iz razloga što su ove fotografije sačinjene punih pet godina nakon spornih događanja u selu Tulice, Sprovodnog lista Vojne policije HVO-a Busovača (Haški dokument, broj: Y0029604), iz razloga što isti nema ni potpis ni pečat, a ni svjedok na kojeg se isti odnosi nije ga vidio u Sudu, zatim Zapisnika Višeg suda u Travniku, broj: KRI 2/98 (Haški dokument, broj: 04632734), iz razloga što je ovaj dokaz vezan za slučaj Tibora Praje, a on nije predočen Tiboru Praji kada je svjedočio u ovom predmetu, te zato što je u ovom predmetu već izvršena identifikacija.

Sud je, nasuprot stavu branioca, prihvatio predložene dokaze- fotodokumentaciju, iz razloga što fotografije zaista prikazuju slike sela Tulica i time su autentične, sprovedni list- iz razloga što je svjedok „C“ prilikom davanja iskaza na ovom Sudu govorio o tome da je od ranije poznavao optuženog, a zapisnik Višeg suda u Travniku iz razloga što njegovu autentičnost i vjerodostojnost odbrana nije kvalitetno dovela u pitanje.

c) Prihvatanje pojedinih dokaza odbrane

Na glavnom pretresu, održanom dana 09.11.2008. godine, branilac je predložio saslušanje svjedoka Mirsad Mujkića, pekara iz Kiseljaka, koji bi svjedočio o ličnosti optuženog Zdravka Mihaljevića i njegovog ponašanja tokom rata.

Istim prijedlogom, predloženo je i saslušanje svjedoka Ivana Velimira Veličevića, zapovjednika policije u Kiseljaku u vrijeme kritičnih događanja u Tulici, iz razloga što su patrole policije išle u Lepenicu kada su se zbili događaji u Tulici. Sud je odbio ovaj prijedlog, iz razloga što ga je našao irelevantnim i suvišnim, s obzirom na već provedene dokaze na ove okolnosti.

Na glavnom pretresu, održanom dana 25.02.2008. godine, prilikom uvođenja objektivnih dokaza odbrane, Sud je odbio prihvatiti kao dokaz Dokument SIS-a od 26.03.1997. godine- „Istina“ jer nije mogao utvrditi bilo kakvu relevantnost navedenog dokumenta za ovaj predmet.

Takođe, Sud je odlučio prihvatiti kao dokaz odbrane Izvještaj AID-a (Haški dokument, broj: 03595993) iz razloga njegove relevantnosti za ovaj krivični postupak, jer se radi o zbirnom izvještaju-kompilaciji iskaza svjedoka vezanih za inkriminisana događanja u selu Tulica i kao takav je usko vezan za ovaj krivični predmet.

Uprkos prigovoru Tužiteljstva da se radi o informativnoj izjavi, Sud je dana 11.03.2008. godine, prihvatio kao dodatni dokaz odbrane- iskaz svjedoka "B" od 09.02.1994. godine, dat kod SJB Kreševo, jer je ovaj svedok prilikom ispitivanja direktno svjedočio na okolnosti koje su sadržane u ovoj izjavi.

Sud je, na pretresu dana 10.04.2008. godine, odbio prijedlog branioca od 09.04.2008. godine, za saslušanjem dodatna tri svjedoka, iz razloga što je našao da nema osnova niti razloga za ponovnim otvaranjem dokaznog postupka, koji je na prethodnom ročištu završen. Tom prilikom je konstatovano da se branitelj nikada do tada Sudu pismeno nije obratio u pogledu eventualnog uskraćivanja dokaza odbrani ili nemogućnosti pristupa bilo kakvim arhivama. Činjenice koje je branilac predložio za dokazivanje putem ovih dokaza, a to je da li je neko bio zadužen u spornom periodu nekim vozilom, bile su nešto potpuno drugo u odnosu na činjenice koje su sadržane u optužnom aktu.

d) Uz saglasnost stranaka, na glavnom pretresu su saslušani svjedoci koji su svoje iskaze dali uz određene mjere zaštite, a radi se o svjedocima sa pseudonimima "A", "B", "C" i "D". U toku svjedočenja svjedoka "C", i "D", uz saglasan prijedlog stranaka, javnost je bila isključena tokom davanja njihovog kompletnog iskaza, a u skladu sa članom 235. Zakona o krivičnom postupku BiH, jer je Sud cijenio da je to jedina adekvatna mjera kojom će se postići svrha mjera njihove zaštite. Također, tokom davanja iskaza ovih svjedoka javnost je bila izmještena u drugu prostoriju iz koje se nije mogao vidjeti lik tih svjedoka, nego se njihovo svjedočenje moglo pratiti putem tonskog prijenosa zvuka. Kod ovih svjedoka javnost je bila, također, povremeno u potpunosti isključivana sa glavnog pretresa, u skladu sa članom 235. Zakona o krivičnom postupku BiH, a na saglasan prijedlog stranaka, kada je Sud procijenio da dijelovi svjedočenja mogu dovesti do otkrivanja identiteta tih svjedoka.

e) Optuženi je, zbog štrajka glađu odbio da prisustvuje glavnom pretresu u periodu od 11.09.2007. godine pa do 15.10.2007. godine. Sud je, u skladu sa ovim postupcima optuženog, dana 11.09.2007. godine donio rješenje kojim je odlučio da će se glavni pretres protiv optuženog Zdravka Mihaljevića, u slučaju daljeg neopravdanog odbijanja optuženog da pristupi zakazanim ročištima, na koje je blagovremeno i uredno pozvan, održati i bez njegovog prisustva, da u toku glavnog pretresa optuženi u svakom trenutku ima pravo pristupa Sudu, da će ročištima koja se održavaju bez prisustva optuženog prisustvovati njegov branilac, te da će Sud obaviještavati optuženog o toku postupka bez odlaganja, na način što će mu snimak kompletnog ročišta dostavljati istoga dana kada je ročište i održano. Tako je glavni pretres održan bez prisustva optuženog u sudnici, u dane 11.09, 01.10. i 09.10. 2007. godine. Ovakvu svoju odluku Sud je donio cijeneći da odbijanje optuženog da pristupi na Sud BiH predstavlja svjesno ponašanje kojim optuženi očigledno ometa i odugovlači predmetni krivični postupak. Nedolazak optuženog na zakazani pretres je predstavljao njegov svojevuljan izbor da ne pristupi na isti. S obzirom da se optuženi tada nalazio u pritvoru, Sud je smatrao da prinudno dovođenje optuženog nije primjenljivo u konkretnom slučaju, te da upotreba fizičke sile nije adekvatan način da se optuženom stavi do znanja da će se suđenje nastaviti i bez njegovog prisustva. Iz navedenih razloga, Sud je našao da je umjesto primjene sile, u konkretnom slučaju, bilo cjelishodnije uredno i blagovremeno obavijestiti optuženog da će se suđenje nastaviti i bez njegovog prisustva, uz pouku da može pristupiti Sudu kada god to bude želio, tim prije što i međunarodna sudska praksa podržava ovakav stav, npr. Odluka Međunarodnog suda pravde za Ruandu u

predmetu protiv Jean-Bosco Barayagwiza (predmet br. MKSR-97-19-T), a što nije u suprotnosti sa članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

4. Završne riječi

a) Tužiteljstvo

Tužiteljstvo BiH se, u svojoj završnoj riječi, prvenstveno dotaklo pitanja koje se nametnulo tokom vođenja glavnog pretresa, odnosno pitanja identiteta izvršioca predmetnog krivičnog djela. U pogledu navedenog, Tužiteljstvo je stava da identitet optuženog, prije svega, potvrđuje svjedok Bajraktarević Avdija, koji je u sudnici pokazao na optuženog kao Pijuka i koji je na pretresu naveo da je na ruci optuženog mogla biti nacrtana ili istetovirana zmija.

Prema navodima Tužiteljstva, svjedok koji je prepoznao osobu sa kapuljačom je svjedok „A“, koji je više puta čuo glas osobe sa čarapom na glavi kritičnoga dana u Tulici. Tužiteljstvo nalazi da je svjedok „A“ u bitnim dijelovima potvrdio svjedočenje svjedoka Bajraktarević Avdije, a iako je evidentno pokušao uticati na njega prije njegovog svjedočenja, govorio je istinu i kao izvršioca je prepoznao Zdravka Mihaljevića Pijuka. Kategorički je odbio da unese sumnju u njegov identitet. Nadalje, Tužiteljstvo navodi da svjedok „C“, prilikom ranijih svjedočenja i pred Haškim tribunalom i u predmetu Kantonalnog suda u Travniku protiv optuženog Tibora Praje, nikada nije unio sumnju u identitet Pijuka, kao ni u svome iskazu datom u ovom predmetu pred Tužiteljstvom BiH, da je ovaj svjedok od ranije dobro poznavao optuženog, ali je na glavnom pretresu bar 30 puta koristio riječ „sumnja“. Tužiteljstvo je u završnoj riječi također pomenulo tetovažu, koju su neki od svjedoka spominjali kao znak identifikacije izvršioca, navodeći kao primjer iskaz svjedoka Huseinović Džafera, dodavši da optuženi nesporno ima više tetovaža na tijelu, i da je pojedine, prema iskazu vještaka estetske hirurgije i mijenjao. Tužiteljstvo je istaklo i da je osoba Salko Huseinović, koji je u međuvremenu preminuo, ranije izjavio da je jedan od ubica bio Zdravko Mihaljević Pijuk, sa maskom na licu.

Rukovodeći se mišljenjem da se iz navedenog može zaključiti da je Zdravko Mihaljević izvršio djela koja mu se optužnicom stavljaju na teret, Tužiteljstvo je predložilo da Sud istog ogłosi krivim za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

Što se tiče elemenata bića ovog krivičnog djela, koji se ogleda u tome da je u inkriminisanom periodu postojao širok i sistematičan napad vojske HVO-a i vojne policije HVO-a na civilno bošnjačko stanovništvo Središnje Bosne, pa tako i općine Kiseljak, da je optuženi znao za taj napad i da je poduzeo krivičnopravne radnje opisane u optužnici, Tužiteljstvo smatra da su svi ovi elementi dokazani u toku glavnog pretresa pred ovim Sudom.

Zaključak o tome da je optuženi bio pripadnik HVO-a, Tužiteljstvo zasniva na Zapovjedi OG-2 OZ SB HVO-a od 27.05.1993. godine, personalnom kartonu časnika i matičnom kartonu vojnog obveznika Zdravka Mihaljevića, iz kojih dokaza proizilazi da je Zdravko Mihaljević bio pripadnik HVO-a i „Maturica“.

Tužiteljstvo se u završnoj riječi osvrnulo i na tezu odbrane da se optuženi kritičnog dana nije nalazio u Tulici, ističući da su to potvrdili svjedoci odbrane Tibor Prajo i Anto

Cvijanović –Tana. Međutim, pozivajući se na Zapovijed od 04.05.1993. godine, Tužiteljstvo smatra da je jasno da je zapovjednik treće grupe „Maturica“ bio Zdravko Mihaljević, a što se tiče nekih od vojnika koji su upisani kao pripadnici treće grupe, istaklo je da je Sergej Seravija dobrovoljno u 9. mjesecu 1993. godine prešao na stranu Armije BiH i da je nakon toga dao nekoliko izjava u kojima je spomenuo Zdravka Mihaljevića kao jednog od najokrutnijih pripadnika „Maturica“. Prema zaključku Tužiteljstva navodi iz optužnice su u cjelosti dokazani.

U pogledu primjene materijalnog prava, Tužiteljstvo je u potpunosti podržalo dosadašnju praksu Suda BiH, koji na ovu vrstu krivičnih djela primjenjuje Krivični zakon Bosne i Hercegovine.

Što se tiče otežavajućih okolnosti na strani optuženog, predloženo je da Sud cijeni posebno starosnu dob žrtava i zapovjednički položaj optuženog, te da će se adekvatnom kaznom postići svrha specijalne i generalne prevencije.

Na kraju iznošenja završnih riječi, Tužiteljstvo je predložilo određivanje mjere pritvora prema optuženom, na osnovu člana 138. ZKP-a BiH, a iz posebnog razloga iz člana 132. stav 1. tačka a) istog Zakona.

b) Odbrana

U završnoj riječi odbrane, branilac optuženog je istakao činjenicu da je Zdravko Mihaljević 03.08.2006. godine, bio sumnjičen da je lišio života 127 civila na području općine Kiseljak, te da je Tužiteljstvo, od navedenih 127 žrtava, optužnicom obuhvatilo svega sedam.

U pogledu navoda Tužiteljstva o tome da je Sergej Seravija dobrovoljno prešao na stranu Armije BiH, branilac je istakao da isti nisu tačni i da je imenovani zarobljen i mučen u Silosu, pod kojim okolnostima je davao izjave, između ostalog i o Zdravku Mihaljeviću.

Nadalje, odbrana je u završnoj riječi istakla činjenicu da je napad na selo Tulicu vodio Žuna, što su potvrdili svi svjedoci, dok je svjedok „D“, prema navodima odbrane, potvrdio da optuženi nije mogao uopšte biti tamo.

Također, branilac je istakao da je Zdravko Mihaljević bio samo predložen, dana 02.05.1993. godine, za postavljenje na mjesto jednog od zapovjednika „Maturica“, ali da se to nije desilo zbog pogibije Mate Lučića dana 10.05.1993. godine, tako da za vojnike iz njegove grupe (njih 19) niko od svjedoka nije potvrdio da je bilo koga od njih vidio u Tulici, osim Tibora Praje, a da svjedoci spominju skoro sve pripadnike četvrte grupe „Maturica“.

Što se tiče svjedoka Avdije Bajraktarevića i svjedoka „A“, branilac je naveo da se radi o nepouzdanim svjedocima, iz razloga mnogih proturječnosti u njihovim iskazima u pogledu idnetifikacije Pijuka i načina izvršenja ubistava, što je razlog da ovi svjedoci nisu svjedočili pred Haškim tribunalom. Sadržaj navoda ova dva svjedoka odbrana je povezala i sa iskazom svjedoka „C“ i iznijela stav da sva tri svjedoka daju dijametralno različite opise izvršioca inkriminiranih radnji.

U pogledu svjedoka „C“, istaknuto je da se taj svjedok prvi put susreo sa Zdravkom Mihaljevićem u sudnici i da zbog toga ovaj svjedok iskazuje visok stepen sumnje u njegov identitet. Odbrana je iznijela i sumnju u kredibilitet ovog svjedoka, iz razloga što je on, prema stavu odbrane, bacio pušku i skinuo vojničku košulju, a bio je sreće da ga uhapsi poznanik koji je bio u HVO-u.

U pogledu prepoznavanja optuženog po glasu, branilac je istakao protivrječnosti koje su tokom glavnog pretresa iznijeli saslušani svjedoci, obzirom da jedan navodi da mu je glas bio „srednji“, drugi da je bio „piskav“, treći da je „šuškav“, itd.

Što se tiče odjeće lica koje je počinilo navedene krivičnopravne radnje, odbrana ističe da je svjedok „A“ izjavio da je izvršilac imao crni kombinezon i žutu majicu, svjedok „C“ navodi da je bio u šarenoj uniformi, a svjedok „B“ da su sva tri egzekutora bila u crnim uniformama. Tako, prema navodima odbrane, ne postoje bar dva iskaza koja se podudaraju u pogledu ove odlučne činjenice, a jedino je svjedok „A“ vidio kratke rukavice na rukama izvršioca, u vezi čega je branilac istakao da je poznato ko je u Kiseljaku cijeli rat nosio takve rukavice.

Također je, u pogledu odvođenja Ibrahima Jahića, branilac istakao da je bilo potrebno da Tužiteljstvo u toku postupka sasluša sinove imenovanog, koji su, također, bili smješteni na kamionu u Lepenici i koji znaju ko im je ubio oca, te je ukazao i na propust Tužiteljstva da sasluša sva lica navedena u optužnici.

Na kraju završne riječi, branilac je istakao da se bavio samo činjeničnim navodima iz optužnice, ali ne i materijalnim pravom, uz obrazloženje da je optuženi, samim dolaskom iz Hrvatske, dao legitimitet Sudu BiH.

Optuženi se pridružio završnoj riječi svoga branioca.

5. Primjenjivi zakon

U pogledu pitanja primjenjivog materijalnog zakona, neophodno je istaći zašto se ne primjenjuju odredbe KZ SFRJ, koji je bio na snazi u vrijeme relevantnih događaja.

Naime, član 3. KZ BiH propisuje načelo zakonitosti, prema kojem se krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju samo zakonom, tako da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna. Nadalje, član 4. KZ BiH propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta zakon izmjeni primjenjuje se zakon koji je blaži za učinioca.

Načelo zakonitosti propisano je i članom 7. stav 1. Evropske konvencije, koja ima prioritet primjene nad svim ostalim zakonima u BiH, prema članu 2. stav 2. Ustava BiH. Navedena odredba Evropske konvencije sadrži generalno načelo kojim se zabranjuje teža kazna od

one koja je bila primjenjiva u momentu kad je krivično djelo počinjeno, ali se ne propisuje primjena najblažeg zakona.

Međutim, član 4a) KZ BiH propisuje da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je, u vrijeme kada je počinjeno, predstavljalo „*krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava,*” dok član 7. stav 2. Evropske konvencije predviđa isti izuzetak uz uslov da stav 1. istoga člana „*ne utiče na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.*“ (vidi takođe član 15. stav 1. i 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima koji sadrži slične odredbe. Država Bosna i Hercegovina, kao jedna od država nasljednica Jugoslavije, ratifikovala je ovaj Pakt.)

Ovim se, pod propisanim uslovima, utvrđuje mogućnost odstupanja od načela utvrđenih u članu 3. i 4. KZ BiH (te članu 7. stav 1. Evropske konvencije) a time i odstupanja od primjene krivičnog zakona primjenjivog u vrijeme počinjenja, i primjene blažeg zakona u postupcima koji se vode za djela koja predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu.

Dakle, u vrijeme koje se odnosi na relevantni period iz optužnice, nijedna odredba KZ SFRJ nije se eksplicitno odnosila na zločine protiv čovječnosti kao što to predviđa član 172. KZ BiH.

Krivična djela za koja se optuženi tereti predstavljaju krivična djela prema međunarodnom običajnom pravu, te stoga spadaju pod „*opća načela međunarodnog prava*” kako je to utvrđeno članom 4a) Zakona o izmjenama i dopunama KZ BiH i „*opće principe prava priznatih od strane zajednice naroda*” kakve utvrđuje član 7. stav 2. Evropske konvencije, pa se u ovom predmetu, na osnovu ovih odredaba, može primijeniti KZ BiH.

Status koji zločini protiv čovječnosti imaju u međunarodnom običajnom pravu kao i pripisivanje individualne krivične odgovornosti, u periodu na koji se optužnica odnosi, sadržani su između ostalog i u Izvještaju generalnog sekretara Ujedinjenih nacija u skladu sa stavom 2. Rezolucije 808 Vijeća sigurnosti od 3. maja 1993. godine, Međunarodna pravna komisija, Komentarima na nacrt Zakonika o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996. godina) te sudskoj praksi MKSJ i MKSR. Ove institucije su utvrdile da kažnjivost zločina protiv čovječnosti ili *ius cogens* predstavlja imperativnu normu međunarodnog prava (Međunarodna pravna komisija, Komentari na nacrt članova o odgovornosti države za međunarodno protupravne radnje -2001. godina, član 26.). Stoga se čini nespornim da su 1992. godine zločini protiv čovječnosti bili dio međunarodnog običajnog prava.

Nadalje, činjenica je da su oblici izvršenja krivičnog djela navedeni u članu 172. KZ BiH bili obuhvaćeni i u zakonu koji je bio na snazi u relevantom vremenskom periodu - u vrijeme izvršenja djela, i to u članovima 134., 141., 142., 143., 144., 145., 146., 147., 154., 155. i 186. KZ SFRJ, odnosno da su ta krivična djela bila kažnjiva i po tada važećem krivičnom zakonu, što, takođe, dodatno doprinosi zaključku Suda u vezi sa načelom zakonitosti.

Na kraju, primjena KZ BiH je dodatno opravdana činjenicom da je zapriječena kazna predviđena KZ BiH u svakom slučaju blaža od smrtne kazne koja je bila na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela, čime se zadovoljava načelo vezano za vremensko važenje krivičnog zakona i primjenu blažeg zakona za učinitelja.

Ovakav stav Suda je u skladu sa stavom zauzetim u presudi Odjela I Apelacionog odjeljenja Suda BiH, u presudi izrečenoj protiv Abduladhima Maktoufa broj KPŽ 32/05 od 4. aprila 2006. godine, te presudi protiv Dragoja Paunovića broj KPŽ 05/16 od 27. oktobra 2006. godine, a što je potvrđeno i odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj : AP - 1785/06 od 30.03.2007.godine.

6. Nalazi Suda

a) Opšta razmatranja u vezi sa ocjenom dokaza

Sud je u predmetnom postupku cijenio dokaze u skladu sa primjenjivim procesnim zakonom, odnosno Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, primjenivši prema optuženom pretpostavku nevinosti propisanu članom 3. ZKP BiH, koja otjelovljuje opšti princip prava, prema kojem Tužiteljstvo snosi teret utvrđivanja krivice optuženog izvan svake razumne sumnje.

Cijeneći iskaze svjedoka koji su svjedočili u predmetnom postupku, Sud je posebno cijenio njihovo držanje, ponašanje i karakter, razmotrivši u odnosu na iste i druge dokaze i okolnosti u vezi sa ovim predmetom. Nadalje, Sud je imao u vidu da kredibilitet svjedoka zavisi od njihovog poznavanja činjenica o kojima su davali iskaz, njihovog ličnog integriteta, vjerodostojnosti i činjenice da su dužni da govore istinu u skladu sa položenom zakletvom.

Ključno pitanje u vezi sa provjerom iskaza saslušanih svjedoka ne odnosi se samo na pitanje da li je svjedok svoj iskaz dao iskreno, u šta Sud ne sumnja, nego i na to da li je iskaz određenog svjedoka pouzdan. Stoga je sudsko vijeće uzelo u obzir i činjenicu da su svjedoci svjedočili na okolnosti koje su se desile mnogo prije davanja iskaza, te je, s obzirom na dugu vremensku distancu, uzeo u obzir mogućnost svojevrsne nesigurnosti zbog varljivosti ljudske percepcije i pamćenja traumatičnih događaja.

Što se tiče dokaza koji imaju karakter posrednih dokaza, u sudskoj praksi ovog Suda jasno je utvrđeno da su ovi dokazi prihvatljivi. Pored toga, prema članu 15. ZKP BiH, Sud slobodno ocjenjuje dokaze, tako da je potrebno uvjerenje da su takvi dokazi pouzdani u smislu da su dati dobrovoljno, da su istiniti i vjerodostojni. Nadalje, dokazna vrijednost iskaza posrednog svjedoka zavisi od konteksta i karaktera dokaza o kojem se radi, odnosno od toga da li je taj dokaz potkrijepljen drugim dokazima.

b. Opšta obilježja krivičnog djela zločina protiv čovječnosti

Optužnicom Tužiteljstva BiH broj KT-RZ-44/07 od 01.02.2007. godine, optuženi Zdravko Mihaljević se tereti za krivično djelo zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stava 1. tačke h), a u vezi sa tačkama a), e), f), i) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Da bi krivično djelo bilo kvalifikovano kao zločin protiv čovječnosti, Zakon nalaže da, pored posebnih obilježja individualne radnje, Tužiteljstvo treba da dokaže sva opća obilježja krivičnog djela zločin protiv čovječnosti, odnosno:

1. Da je postojao široki ili sistematični napad usmjeren protiv bilo kojeg civilnog stanovništva;
2. Da je optuženi znao za postojanje takvog napada;
3. Da su radnje optuženog bile dio napada i da je on znao da njegove radnje predstavljaju dio napada.

Iz dijela obrazloženja presude, vezanog za prihvatanje utvrđenih činjenica u ovom predmetu, a također i iz iskaza saslušanih svjedoka, koji su svjedočili na navedenu okolnost i koji su potvrdili da se desio prvo artiljerijski, a potom i pješadijski napad, dana 12.06.1993. godine, na selo Tulicu u općini Kiseljak, Sud nedvojbeno izvodi zaključak da je, u vrijeme relevantno za optužnicu, odnosno u junu mjesecu 1993. godine, na teritoriji općina Vitez, Busovača i Kiseljak došlo do širokog ili sistematičnog napada od strane vojske Hrvatskog vijeća obrane, usmjerenog protiv bošnjačkog civilnog stanovništva, pri čemu takav napad, u kontekstu zločina protiv čovječnosti, prema međunarodnom običajnom pravu, nije bio ograničen samo na postojanje "oružanog sukoba".

Što se tiče ostalih neophodnih obilježja krivičnog djela zločina protiv čovječnosti, Sud je, cijeneći sve izvedene dokaze pojedinačno i u njihovoj uzajamnoj povezanosti, izvan svake razumne sumnje, utvrdio da je u inkriminisanom periodu optuženi boravio na području općine Kiseljak i da je bio pripadnik vojnih postrojbi Hrvatskog vijeća obrane. Međutim, iako svi izvedeni dokazi ukazuju da je optuženi znao za postojanje širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva općine Kiseljak i šireg rejona Središnje Bosne, te da su radnje opisane u optužnici predstavljale dio širokog ili sistematičnog napada, Tužiteljstvo nije van razumne sumnje uspjelo dokazati da su te radnje poduzete od strane optuženog Zdravka Mihaljevića. Naime, sama činjenica pripadnosti vojsci koja je počinila zločin, te prisustvo na širem području gdje se zločin dogodio, ne mogu a priori predstavljati osnov za odgovornost optuženog Zdravka Mihaljevića.

c. Odgovornost optuženog Zdravka Mihaljevića

Spornim se, dakle, postavlja da li je optuženi, iako pripadnik Hrvatskog vijeća odbrane, u vremenu, na mjestu i na način opisan u optužnici, sudjelovao u pješadijskom napadu i uništenju mjesta Tulice, predvodeći pripadnike postrojbe za posebne namjene „Maturice“ i druge pripadnike HVO-a, učestvujući u zarobljavanju bošnjačkog stanovništva tog sela i u lišavanju života njegovih mještana: Bajraktarević Salke, a potom i Huseinović Aziza,

Huseinović Zijada, Huseinović Refika, Tulić Mufida, Huseinović Kasima, Katkić Safeta i Bajraktarević Ahmeda, te naredivši, na putu do Kiseljaka, braći Šimić da sa kamiona marke „TAM“ odvedu Jahić Ibrahima nazad u selo Tulice, od kada se istom gubi svaki trag, izvršivši tako: lišenje druge osobe života (ubistvo), lišavanje slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenje, prisilni nestanak osobe, i druga nečovječna djela slične prirode učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, kao zločine protiv čovječnosti.

Sud je potpuno jasno i nedvosmisleno utvrdio da su se zločini navedeni u optužnici, kojom je optuženom stavljeno na teret učešće u zarobljavanju a potom i ubistvu navedenih civila bošnjačke nacionalnosti, zaista i dogodili, odnosno da je dana 12.06.1993. godine u jutarnim satima, prilikom podjele humanitarne pomoći “Merhameta”, počeo jak artiljerijski napad na selo Tulice. Taj artiljerijski napad odvijao se paralelno iz pravca Oštrika i Rakovice, gdje su bili srpski položaji, ali i iz pravca Ban brda i Ćubrena, gdje su se nalazili položaji Hrvatskog vijeća odbrane. Ovakav zaključak Suda proizilazi iz iskaza svjedoka koji su na glavnom pretresu svjedočili na navedenu okolnost, a koji su se kritičnoga dana nalazili u selu Tulice i koji jasno i do u detalje opisuju početak artiljerijskog napada na selo, koji napad je trajao oko četiri sata, da bi potom u selo upale postrojbe HVO-a. Tako je svjedok Huseinović Džafer naveo da se na početku napada nalazio van kuće i da se, kada je počelo granatiranje sa navedenih položaja, sakrio u kuću svoje tetke, sve dok granatiranje nije prestalo. Prema navodima ovog svjedoka, on je, krećući se prema svojoj kući, susreo jednog rođaka koji je bježao i koji mu je rekao da su u selo upali četnici i HVO, tako da se i on dao u bijeg ka Lepenici, na kojem putu je naišao na uniformisane vojnike. Svjedok je zatim objasnio svoje zarobljavanje od strane vojnika HVO-a. Iskaz ovog svjedoka u potpunosti je saglasnosti u pogledu dana i vremena, kao i trajanja granatiranja, i podudara se sa iskazima svjedoka Avdije Bajraktarevića, Tulić Hamdije, Huseinović Zilhe, Asima Hasića, Bajraktarević Fedhije, svjedoka “A”, “B”, te svjedoka “C” u pogledu odlučne činjenice da se ovaj napad i desio dana 12.06.1993. godine u jutarnjim satima. Niti jedan svjedok, koji se nalazio u selu toga dana, nije doveo u sumnju navedeni zaključak Suda, jer svi svjedoci, saslušani na ovu okolnost, sa manjom ili većom preciznošću govore o granatiranju, njegovom početku, intenzitetu i trajanju, a odmah po njegovom završetku i ulasku postrojbi sa obilježjima HVO-a u selo.

Daljnji tok događaja se odvijao na način da su svi mještani sela Tulice, koji su se tu nalazili, sistematski zarobljavani, te dovedeni pred kuću Ahmeda Bajraktarevića, u kojoj se nalazila seoska prodavnica, gdje su, po dolasku maskiranog vojnika sa kapuljačom na glavi, od strane istog selektovani na način da su muškarci odvojeni od žena i djece, gdje im je maskirani vojnik naredio da se oprostite-“halale” od svojih najbližih.

Prema činjeničnim navodima optužnice, optuženom Mihaljević Zdravku se stavlja na teret da je ispred kuće Muje Bajraktarevića, pred zarobljenim stanovništvom, pucanjem iz automatske puške, iz neposredne blizine lišio života Bajraktarević Salku. Na navedene okolnosti iskaz su dali svjedoci Tužiteljstva: Huseinović Elvir, Avdija Bajraktarević, Senad Bajraktarević, Bajraktarević Fedhija, svjedok “A” i svjedok “C”, a radi se o licima koja su bila neposredno prisutna samom činu egzekucije. Razlike u njihovim iskazima, na način da nisu podudarni u broju metaka koji su iz automatske puške ispaljeni prema Salki Bajraktareviću, prema ocjeni ovog vijeća su neznatne i ne dovode u pitanje iskaze istih u tom dijelu, obzirom da su u potpunosti saglasnosti u pogledu samog dolaska Salke

Bajraktarevića na plato ispred prodavnice, njegove usputne konverzacije sa maskiranim licem, upozorenja maskiranog vojnika da Salko ušuti i pucanja u istog.

Iskazima svjedoka odbrane Bajraktarević Alije i Halila Bešića, u pogledu ovih okolnosti, Sud nije mogao pokloniti punu vjeru, iz razloga što su oni u suprotnosti, kako međusobno, tako i sa ostalim izvedenim dokazima. Prema mišljenju Suda, svjedok Bajraktarević Alija i u odnosu na druge odlučne činjenice nije dao uvjerljiv iskaz. Navedeni svjedok je naveo da je tog dana u selu prepoznao srpske vojnike, koje navode ne potvrđuje nijedan drugi saslušani svjedok, jer niko od svjedoka nije naveo da je toga dana uopće bilo srpskih vojnika u selu. Ovaj svjedok je u svom iskazu samo iznio pretpostavku da je neko od četvorice vojnika ubio Bajraktarević Salku i da on to nije smio gledati.

Prema navodima svjedoka Halila Bešića, neki vojnik je prvo ranio Salku u noge, a potom ga je vojnik u šarenoj uniformi bez kapuljače ubio, što je u suprotnosti sa iskazima svih ostalih svjedoka sa lica mjesta, koji potvrđuju da se to ranjavanje nije desilo.

Svi saslušani svjedoci su potpuno saglasni u svojim navodima da ih je maskirani vojnik sa čarapom na glavi, njih oko 30-ak muškaraca, nakon što su razdvojeni od žena, zajedno sa još nekoliko vojnika HVO-a, poveo prema mjesnom groblju, gdje je izvršena selekcija i likvidacija muškaraca: Aziza Huseinovića, Zijada Huseinovića, Kasima Huseinovića, Refika Huseinovića, Mufida Tulića, Ahmeda Bajraktarevića i Safeta Katkića.

U pogledu likvidacije, iskazi svih svjedoka, prisutnih na mjestu i to: Huseinović Elvira, Avdije Bajraktarevića, Senada Bajraktarevića, svjedoka "A", Asima Hasića, Halila Bešića i svjedoka "C", te svjedoka "B" koji je sam čin likvidacije posmatrao iz obližnjeg šumarka, u potpunosti se podudaraju u odnosu na tu odlučnu činjenicu. Sud je prihvatio iskaze ovih svjedoka u dijelu u kojem opisuju predmetni događaj, obzirom da se radi o licima koja su bili direktni sudionici istog, odnosno da se radi o neposrednim svjedocima prisutnim na licu mjesta samog događaja.

Saglasnost iskaza ovih svjedoka, u odnosu na izvođenje Halila Bešića iz stroja kraj mjesnog groblja, njegovog komuniciranja sa vojnikom sa čarapom na glavi, te zahtjeva tog vojnika upućenog Halilu Bešiću da imenuje ljude koji posjeduju oružje, a što sve i sam svjedok odbrane Halil Bešić potvrđuje, da bi po prozivanju svakog lica isto moralo istupiti iz stroja, nakon čega je slijedila egzekucija, ne daju Sudu nikakvu sumnju da su se ti događaji zaista ovakvim redoslijedom i desili.

Da je smrt navedenih žrtava nasilno nastupila, na glavnom pretresu je potvrdio vještak sudske medicine – dr Hamza Žujo, koji je, zajedno sa dr Ilijas Dobračom takođe stalnim sudskim vještakom za sudsku medicinu, vršio ekshumaciju u selu Tulice u februaru 1998. godine, što proizilazi iz Zapisnika o uviđaju Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri-148/96 od 08.02.1998. godine i od 09.02.1998. godine, te zapisnika o utvrđivanju identiteta za svako lice ponaosob. Kako je već navedeno, prema navedenom nalazu i mišljenju do smrti svih navedenih lica je došlo nasilnim putem, izuzev što vještaci, na osnovu skeleta Bajraktarević Salke, koji nije imao povrede koštanog tkiva, nisu mogli utvrditi neposredni uzrok smrti, ali nisu ni isključili mogućnost nasilne smrti. Također, iz nalaza vještaka nedvojbeno proizilazi da su, zajedno sa ovim tijelima, ekshumirani u selu Tulica istoga dana i tijela Tulić Sife i Safije te da je i kod ove dvije osobe smrt nastupila nasilno, dok je tijelo

Tulić Safije i zapaljeno. Sud je u cjelosti prihvatio nalaz i mišljenje navedenih vještaka, smatrajući da je isti dat u duhu pravila struke, dakle da je predmetni nalaz stručan i objektivan, posebno imajući u vidu činjenicu da se radi o vještacima sa dugogodišnjim iskustvom u vještačenju iz oblasti sudske medicine.

Daljnji tok događaja, opisanog u činjeničnoj postavci optužnice na način da su preživjeli muškarci, koji su odvedeni u stroju, vraćeni do sela Tulice, gdje su potrpani na kamion „TAM“, te da je u mjestu Lepenica Jahić Ibrahim izveden sa kamiona i odveden u nepoznatom pravcu, prema iskazima svjedoka koji su saslušani na glavnom pretresu, a koji su bili očevici događaja, nedvojbeno je dokazan. Pored toga, iz iskaza naprijed navedenih svjedoka proizilazi da su preostali muškarci odvedeni u kasarnu u Kiseljak, gdje su nakon različitih vremenskih perioda, razmijenjeni.

U činjeničnim navodima optužnice stoji da se osobi, koja je spomenuta u optužnici kao Fatima Bajraktarević, nakon napada na Tulicu gubi svaki trag. Međutim, na glavnom pretresu u pogledu navedene okolnosti nije izveden niti jedan dokaz koji bi potvrdio ove navode optužnice.

Iskazi svih saslušanih svjedoka nedvojbeno su ukazali na sumnju da su ovi svjedoci prepoznali osobu koja je kritičnog dana učestvovala u zarobljavanju, a potom i ubistvu njihovih rođaka i komšija. Naime, većina svjedoka optužbe, koji su potvrdili da su vidjeli glavnog egzekutora, saglasna je u svojim iskazima da je toga dana u selu među vojnicima HVO-a bio jedan vojnik koji je nosio maskirnu tamnu kapu na glavi i preko lica, sa prorezima za oči i usta, za kojeg tvrde da je vršio egzekuciju žrtve Bajraktarević Salke, a potom i ostalih žrtava kod mjesnog groblja, na već opisani način.

Ovakav opis izvršitelja daju svjedoci optužbe: Huseinović Elvir, Bajraktarević Avdija, Bajraktarević Alija, Bajraktarević Senad, svjedok “A”, svjedok “B” i svjedok “C”, ali i svjedoci odbrane Bajraktarević Selver i Bešić Halil, koji su saglasno izjavili da je u selu bio vojnik sa maskirnom čarapom-kapom na glavi, dok su svjedoci Zilha Huseinović, Asim Hasić, Fedhija Bajraktarević u svojim iskazima ustvrdili da je bilo najmanje tri vojnika sa maskama na glavi toga dana u selu.

Iz provedenih dokaza proizilazi da je samo svjedok “C”, od svih saslušanih svjedoka, poznavao optuženog Zdravka Mihaljevića od prije početka ratnih dejstava u Bosni i Hercegovini. Tako svjedok “C” u svome iskazu ističe da je od ranije poznavao osobu po nadimku Pijuk, za kojeg je i na glavnom pretresu potvrdio da je to lice koje se nalazi u sudnici, a kojeg je u Kiseljaku viđao u grupi zajedno sa Tiborom, Pecom i Firgom, te da ga je često viđao dok je i sam bio angažiran u regionalnoj policiji. Na glavnom pretresu svjedok “C” je izjavio da je uvijek govorio da je ta osoba sa maskom na glavi bio Pijuk ali da sumnja da je to on, te da nije 100% siguran u pogledu identiteta zbog maske na licu, dok se njegova tvrdnja u pogledu toga da se radi o optuženom zasniva na činjenici da ga je poznao po glasu. Prema navodima ovog svjedoka, lice sa čarapom na glavi je kritičnog dana na sebi imalo vojne pantalone i šareni jurišni prsluk bez rukava, a nakon završenih egzekucija, navedeni vojnik je ostao u selu i nije ih pratio dalje prema Lepenici i Kiseljaku. Međutim, svjedok ističe da mu tokom svih ovih događaja nije vidio lice, jer je ovaj čitavo vrijeme imao masku na glavi, a svjedok je bio izričit u svojoj tvrdnji da je pretučen u

kasarni u Kiseljaku, ali da to nije uradio Pijuk, nego da je to učinjeno od strane nekog drugog vojnika koji je imao flaster na oku.

Cijeneći iskaze navedenog svjedoka, date u svojstvu svjedoka optužbe i svjedoka odbrane, te u sklopu sa tim i njegov iskaz koji je u svojstvu zaštićenog svjedoka "103" dao u predmetu protiv Tibora Praje pred Vrhovnim sudom Federacije BiH, ovo vijeće nije moglo van svake razumne sumnje izvesti zaključak da je svjedok "C" sa sigurnošću prepoznao Zdravka Mihaljevića Pijuka, kao lice sa kapuljačom na glavi, koje je počinilo radnje koje su predmet optuženja. Istina, u pomenutom iskazu pred Vrhovnim sudom F BiH iz 2001. godine, navedeni svjedok je izjavio da je odmah prepoznao Mihajlović Zdravka, zvanog Pijuk i po stasu i po glasu, detaljno opisujući razvoj događaja kritičnog dana u Tulici. Međutim, u iskazu datim pred Vrhovnim sudom F BiH, svjedok "C" nije mogao sa sigurnošću utvrditi identitet te osobe obzirom da ga pominje po prezimenu Mihajlović, bez obrazloženja na koji način ga je prepoznao po stasu i glasu. Prilikom davanja iskaza pred ovim Sudom, svjedok "C" je uvijek izražavao vrlo visok stepen sumnje kada je pominjao Pijuka kao mogućeg počinioca predmetnih radnji, ističući da je to osoba za koju sumnja da je Pijuk, uz izričitu tvrdnju da to lice nakon Tulice nije vidio ni u Lepenici, a ni u kasarni u Kiseljaku. Navedena tvrdnja je u direktnoj suprotnosti sa iskazom svjedoka "A", koji je naveo da je vidio Pijuka u Lepenici, gdje je ovaj svjedok sjedio na kamionu zajedno sa svjedokom "C" i ostalima, kada je navedeni vojnik skinuo masku sa glave, a posebno je protuvriječna sa iskazom svjedoka Bajraktarević Avdije, koji je izjavio da je Pijuka vidio i u kasarni u Kiseljaku, kada je navodno skinuo masku i tukao svjedoka "C". Kada je na glavnom pretresu svjedočio o tome da je nakon razmjene razgovarao sa nekim komšijama o izvršiocu, ovaj svjedok je ustvrdio da je i u tim razgovorima izražavao sumnju da se radi o Pijuku.

Svjedok "A", opisujući Pijuka, tvrdi da ga je prvi put vidio u Brnjacima 1990. ili 1991. godine i da mu je neko rekao da je to Zdravko Mihaljević Pijuk, pa ga je tako od ranije i poznavao iz viđenja, a u opisu tetovaže zmije, koju je na dan egzekucije navodno vidio na Pijukovoj ruci, ovaj svjedok je naveo da je ista izvijugana oko mača na lijevoj Pijukovoj ruci, u predjelu iznad nadlaktice, te da misli da je tu zmiju vidio i na nekih dva do tri mjeseca prije kritičnih događaja. Prema navodima svjedoka "A", Pijuk je na sebi imao crne pantalone i na gornjem dijelu kombinezon. Međutim, iskazu ovog svjedoka Sud nije mogao pokloniti punu vjeru, posebno u pogledu poznavanja Pijuka od ranije iz razloga njegove protivrječnosti sa ostalim provedenim dokazima. Naime, svjedok "A" je izjavio da je prilikom dolaska kamiona u Lepenicu, Pijuk, koji se nalazio u pratnji kamiona, skinuo pred kafićem "Fortuna" masku sa lica, te da ga je tom prilikom jasno prepoznao, a da su prepoznavanje mogli izvršiti i svi drugi zarobljenici koji su se nalazili na kamionu. Ovi navodi svjedoka "A" su u potpunoj suprotnosti sa iskazom svjedoka "C", koji je rekao da je lice sa maskom ostalo u selu Tulica i da ih nije dalje pratilo prema Lepenici, ali i sa iskazima svih ostalih svjedoka koji su se tada nalazili na kamionu i koji uopšte ne spominju skidanje maske sa glave u Lepenici od strane Pijuka ili bilo kojeg drugog lica. Pored toga, u svom iskazu svjedok "A" je izjavio da mu je svjedok "C", još prilikom izvođenja na strijeljanje kod mjesnog groblja rekao da je to Pijuk, što je takođe protivrječno iskazu svjedoka "C" koji navodi da se uopće ne sjeća ovoga detalja. Također, svjedok "A" je i prilikom svoga drugog saslušanja u svojstvu svjedoka odbrane ostao pri tvrdnji da mu je osnovni znak raspoznavanja izvršioaca bila tetovaža zmije na nadlaktici lijeve ruke, izvijugana oko mača, koja je pokrivala čitav taj dio ruke i dio ramena. Međutim, vještak

rekonstruktivne i plastične hirurgije dr Sead Lačević, koji je nakon tjelesnog pregleda optuženog dao svoj nalazi i mišljenje na glavnom pretresu, izjasnio se da se u tom predjelu ruke kod optuženog ne nalazi, a niti se mogla nalaziti nikakva tetovaža. Sud je u potpunosti poklonio vjeru njegovom nalazu i mišljenju, cijeneći da je isti dat u skladu sa pravilima struke, tim prije što se radi o specijalisti rekonstruktivne i plastične hirurgije, koji je, kako navodi u svom iskazu, otklanjao tetovaže kod pacijenata. Prema navodima ovog vještaka, optuženi, pored križa, ima na sebi istetovirano ime "Katica", zatim tetovažu sa natpisom "JNA" na unutrašnjoj strani lijeve podlaktice, te dvije male tetovaže ispunjene plavom tintom, promjera 3,5/1 cm, odnosno 3,1/1 cm. Nakon neposrednog pregleda srednje i donje trećine prednje strane lijeve podlaktice optuženog, vještak se, na glavnom pretresu, u odnosu na te dvije tetovaže, izjasnio da se na istim ispod plave tinte ne nalaze nikakve slike, nego da se radi o određenim brojevima. Vještak je bio izričit u tvrdnji da je tetovaža križa najdominantnija, vodeća tetovaža, koja je vidljiva i uočljiva i sa veće razdaljine, u poređenju sa veličinom sudnice, na razdaljini i do 10 metara. Navedeni podatak, koji je vještak dao, takođe, ukazuje na zaključak da bi svjedoci, koji su se kritične prilike nalazili u blizini osobe koja je na glavi imala kapuljaču, sasvim sigurno vidjeli istetoviran križ na vanjskoj strani podlaktice te osobe.

O Pijuku kao izvršiocu predmetnog krivičnog djela svoj iskaz je dao i svjedok Bajraktarević Avdija, koji optuženog opisuje na način da je imao cijelo vrijeme kapu na glavi, ali i da je bio go do pasa, te da nije vidio sam čin skidanja kape. Jedina prilika kada mu je vidio lik, prema navodima ovog svjedoka, bila je u kasarni u Kiseljaku, kada je optuženi navodno tukao svjedoka "C" i kada mu je svjedok "C" i rekao da se radi o Pijuku. Svjedok Bajraktarević Avdija, opisujući tetovaže, na lijevoj ruci zmiju, a na desnoj križ, koji križ jedino on i pominje kao najupečatljiviji detalj, navodi da je isti primijetio na osobi koja je kritične prilike imala kapuljaču na glavi. Također, niko od ostalih svjedoka uopšte ne spominje da je Pijuk otišao dalje od Lepenice, što je još jedna od nelogičnosti u iskazu svjedoka Bajraktarević Avdije. Prilikom davanja svoga iskaza, svjedok Avdija Bajraktarević je dao svoj iskaz u pogledu odlučnih činjenica iz optužnice, bez razrade okolnosti pod kojima se navedeni događaj desio, te je kao takav njegov iskaz djelovao kao ponavljanje određenih okolnosti u pogledu odlučnih činjenica, odnosno isti nije bio okolnosan, pa samim tim, u odlučnim stvarima, neprihvatljiv i nevjerodostojan za ovaj Sud, obzirom da nije potkrijepljen ostalim iskazima i materijalnim dokazima u pogledu ostalih bitnih činjenica i okolnosti. Ovo vijeće nije moglo pokloniti vjeru iskazu navedenog svjedoka, također, iz razloga protivrječnosti sadržaja njegovog iskaza sa ostalim provedenim dokazima. Tvrdnja svjedoka da je Pijuk imao crne pantalone a da je od glave do pasa bio go, kao i da je vidio Pijukov lik u kasarni u Kiseljaku kada je počeo tući svjedoka "C" i sa tim u vezi prepoznavanje Pijuka u sudnici, za Sud je neuvjerljiva iz razloga što je svjedok "C" prilikom saslušanja i u svojstvu svjedoka optužbe i u svojstvu svjedoka odbrane, izričito izjavio da ga Zdravko Mihaljević nikada nije tukao, pa ni u kasarni u Kiseljaku, nego da je to činilo drugo lice koje je imalo flaster na oku. Što se tiče uniforme koju je izvršilac naznačenih radnji imao kritične prilike, svjedok "C" je izjavio da se radilo o šarenoj vojnoj odjeći.

Već spomenutim nalazom i mišljenjem dr Seada Lačevića, kojem je Sud kao stručnom i kvalifikovanom vještaku poklonio punu vjeru, utvrđeno je da se na vanjskoj podlaktici desne ruke optuženog zaista nalazi istetoviran križ promjera 12x10x2,5cm, ali ni na desnoj niti na lijevoj ruci nema niti zmije niti tragova tetovaže koji bi joj mogli nalikovati. Ovaj

vještak je bio izričit u tvrdnji da nije bilo tragova takve tetovaže na gornjem dijelu tijela optuženog, i da, nakon eventualnog uklanjanja tetovaže sa tijela, taj dio kože se uvijek razlikuje od ostalih dijelova nedirnute kože na tijelu, što kod optuženog nije slučaj, imajući uz to, u vidu tvrdnju vještaka da je križ svako mogao vidjeti ako je ruka bila otkrivena, te da je samo svjedok Bajraktarević Avdija izjavio da je vojnik, koji je kritične prilike bio prisutan, na ruci imao istetoviran križ.

Iz iskaza svjedoka "B", koji je uspio izbjeći hapšenje i koji se sakrio u obližnji šumarak, proizilazi da je on sa tog mjesta posmatrao egzekuciju svojih komšija kraj mjesnog groblja, sa razdaljine od 100-150 metara vazdušne linije, a kao glavnog egzekutora opisuje vojnika u kompletno crnoj uniformi dugih rukava, sa crnim prslukom preko i sa rukavicama „bez prstiju“, uz tvrdnju da su zajedno sa njim na ove ljude pucala još dva vojnika, također u crnim uniformama i da niko od vojnika u šarenim uniformama nije pucao u žrtve na groblju. U odnosu na identitet optuženog, ovaj svjedok je izjavio da od ranije nije poznavao Zdravka Mihaljevića, već da mu je svjedok „C“ nakon razmjene kraj Pazarića, u selu Deovići, rekao da su to učinili Firga, Pijuk i Crnogorac, u pogledu čega se svjedok „C“ u svome iskazu izjasnio da se ne sjeća da je svjedoku „B“ govorio o tome.

Nadalje, Pijuka kao izvršioca inkriminiranih radnji pominje i svjedok optužbe Tulić Hamdija, koji nije bio neposredni sudionik ovih događaja, ali koji je naknadno čuo od komšija, mještana sela Tulice, da su počinioci ubistava bili Firga, Žuna i Pijuk.

Iz iskaza svjedoka Bajraktarević Senada, koji je u kasarni u Kiseljaku saznao da se lice sa kapuljačom na glavi zove Pijuk, proizilazi da se ovaj svjedok sa sigurnošću ne može sjetiti ko mu je od tada zatvorenih komšija i rođaka rekao za taj nadimak.

U opisu izvršitelja navedenih krivičnihopravnih radnji, svjedok Huseinović Elvir istog prepoznaje kao "Glavnog", koji je nosio čarapu na glavi, bio srednjeg rasta, imao piskav glas, te da je bio obučen u šarenu uniformu, dok je svjedok Bajraktarević Senad izjavio da je ta osoba sa kapuljačom imala specifičan-„šuškav“ glas, tetovažu ispod lakta i maskirne pantalone, a prema navodima svjedoka Selvera Bajraktarevića, koji nije direktno vidio strijeljanja kraj mjesnog groblja, vojnik kojeg je vidio u selu sa crnom kapuljačom na glavi bio je nižeg rasta, razvijen i obučen u uniformu. Svjedok Bajraktarević Alija, koji je također bio svjedok egzekucije kraj groblja, u svome iskazu na glavnom pretresu istog opisuje kao mladog, visokog i snažnog vojnika sa čarapom na glavi, te da je imao nešto na ruci, dok ga je svjedok Halil Bešić, koji je isto tako bio prisutan na licu mjesta tokom inkriminiranih događaja, opisao kao vojnika u crnoj uniformi dugih rukava, sa čarapom na glavi i da je bio u pratnji dva vojnika u šarenim HVO uniformama.

Nasuprot iskazima naprijed navedenih svjedoka, svjedoci odbrane Cvijanović Anto-Tana, Tibor Prajo, braća Dragan i Mijo Šimić, Pravdić Predrag zv. Dragan i svjedok "D" su, prema ocjeni ovog vijeća, u odsustvu bilo kakvih dodatnih dokaza, dali *alibi* za optuženog u pogledu njegovog boravka u selu Tulica dana 12.06.1993. godine. Prema navodima svjedoka Ante Cvijanovića zvanog Tana, navedenog u optužnici kao lice koje je sa Pijukom učestvovalo u inkriminiranim događajima u Tulici, a koji nesporno poznaje optuženog dugo godina, on lično je kritičnoga dana bio u Tulici jer je njegova jedinica dobila zadatak da nakon granatiranja uđe u selo. Međutim, ovaj svjedok je

kategoričan u tvrdnji da Zdravka Mihaljevića uopće nije vidio tamo, kao što nije vidio ni strijeljanja kraj mjesnog groblja, naglasivši da nikada sa optuženim nije bio u istoj jedinici.

Saglasno iskazu navedenog svjedoka i svjedok Tibor Prajo, koji je učestvovao u akciji u Tulici, za koje radnje je pravomoćno i osuđen, ustvrdio je da je tokom čitave akcije bio u selu, ali je i ovaj svjedok bio izričit u tvrdnji da Zdravka Mihaljevića tamo nije vidio, niti da je Zdravko Mihaljević ikada bio zapovjednik "Maturica".

U prilog iskazu ovih svjedoka su i navodi svjedoka Dragana Šimića, koji je na glavnom pretresu izjavio da je kritičnoga dana bio na položajima na Ban brdu, dok njegov brat, svjedok Mijo Šimić navodi da je istoga dana bio na borbenoj liniji na Plješevcu. Tom prilikom, oba svjedoka su bili saglasni u tvrdnji da dana 12.06.1993. godine nisu bili u Tulici, dok je svjedok Dragan Šimić izjavio da misli da se toga dana sa Pijukom, kojeg su obojica dobro poznavali, pozdravio u Lepenici, da je isti na sebi imao farmerke, patike i majicu i da je bio bez naoružanja. Također, prema tvrdnjama oba ova svjedoka, oni sa Pijukom nisu odveli Ibrahima Jahića, kako je to navedeno u optužnom aktu.

Navode svjedoka Prajo Tibora o pripadnosti Zdravka Mihaljevića PPN-u "Maturice" potvrđuje i iskaz svjedoka "D". Naime, ovaj svjedok, koji jako dobro poznaje optuženog od prije početka ratnih dejstava 1992. godine, kategoričan je u tvrdnji da Zdravko Mihaljević nikada nije bio zapovjednik PPN "Maturice", dodavši da je ova jedinica osnovana krajem četvrtog mjeseca 1993. godine, da je prvi zapovjednik iste bio Mato Lučić, a da je nakon smrti Mate Lučića jedinica dobila ime po njemu- PPN "Maturice", a zapovjednik iste je postao Marinko Bošnjak. I iskaz ovog svjedoka je u cjelosti saglasan sa iskazima drugih svjedoka odbrane u pogledu tvrdnje da Zdravko Mihaljević kritičnog dana nije bio u Tulici, jer je njegova jedinica bila raspoređena u gradu Kiseljaku, navodeći da je u Kiseljaku kao Pijuk mnogo poznatiji stariji brat Zdravka Mihaljevića, a da je Zdravko poznat po nadimku "Mali Pijuk".

Sadržaji iskaza navedenih svjedoka odbrane u potpunom su skladu sa iskazom koji je optuženi, u svostvu svjedoka, dao na glavnom pretresu, kada je naveo da nikada nije bio pripadnik "Maturica", ali da je bio u toj postrojbi za posebne namjene dok je njome komandovao Mato Lučić, sve do pogibije imenovanog 10.05.1993. godine. Prema navodima optuženog, navedena postrojba se "rasula", a on je ostao bez angažmana sve do kraja šestog mjeseca 1993. godine, kada je angažiran u civilnu policiju. U pogledu Zapovjedi od 27.05.1993. godine o formiranju voda "Maturice", na čelu čije treće grupe je postavljen Zdravko Mihaljević, optuženi je izjavio da nikada nije vidio taj dokument, niti da je dobio rješenje o svom postavljenju na to mjesto, kao i da nikada nije bio zapovjednik navedene jedinice. Izrazio je i sumnju u popisani sastav jedinice, jer su neka od tih lica pukovnici i generali, tako da, po njegovim navodima, nema logike da bi on mogao biti komandant visoko rangiranim oficirima. Istina, optuženi je naveo da su neka lica sa tog popisa, kao Sergej Seravija ili Slavko Tuka, bili pod njegovim zapovjedništvom u 1992. godini, ali da je Sergeja Seraviju početkom 1993. godine uhapsila Armija BiH, tako da nije mogao biti sa njim kasnije angažiran u "Maturicama", dok je Slavko Tuka koncem 1992. godine otišao u Hrvatsku i više se nije vratio, pa je i njegova pripadnost "Maturicama" upitna.

Kao i svjedoci odbrane koji su poznavali optuženog, tako je i sam optuženi izjavio da kritičnoga dana nije bio u Tulici, nego u Lepenici, a prema njegovim navodima, u Lepenicu je došao kod gospodina Pravdića vozilom "Suzuki" crvene boje i u civilnoj odjeći, uz obrazloženje da je kod gospodina Pravdića dolazio zbog pasa jer se bavio lovom, a pošto istog nije našao odmah je otišao iz Lepenice. Optuženi je istakao da je, u toku tog kratkog boravka u Lepenici, u prolazu vidio Dragana Šimića, kojem je samo mahnuo rukom u znak pozdrava, što je i svjedok Šimić Dragan potvrdio u svom svjedočenju.

U toku predmetnog postupka, utvrđeno je da su zatočena lica, do razmjene, od strane stražara i drugih pripadnika HVO-a, odvođena na prinudne radove, te da su neki bili izloženi i mučenju. Navedene činjenice proizilaze iz iskaza saslušanih svjedoka, prvenstveno svjedoka Elvira Huseinovića, Senada Bajraktarevića, Asima Hasića i Džafera Huseinovića, koji su saglasno izjavili da su, prilikom boravka u kasarni u Kiseljaku vođeni na kopanje rovova za potrebe HVO-a, a da su neki zatočeni i mučeni u vrijeme dok su bili zarobljeni u kasarni. Međutim, Sud navedene događaje nije mogao dovesti u vezu sa optuženim, jer u toku postupka nije utvrđeno da je isti učestvovao u njima, iz već naprijed navedenih razloga.

Dakle, imajući u vidu sve analizirane iskaze svjedoka, kako optužbe tako i odbrane, kao i materijalnu dokumentaciju koja je u toku glavnog pretresa u vidu materijalnih dokaza uvedena u spis, Sud nije van razumne sumnje i sa sigurnošću mogao utvrditi da je optuženi Zdravko Mihaljević zaista i izvršilac inkriminiranih radnji koje mu se optužnim aktom stavljaju na teret. Evidentno je da niti jedan svjedok optužbe ne govori o potpunom učešću optuženog u toku događaja kritičnoga dana 12.06.1993. godine u selu Tulica i dalje, na način kako su ti događaji opisani u optužnom aktu. Primjetno je, također, a kako je to već spomenuto u obrazloženju ove presude, da ne postoji konzistentnost iskaza barem dva svjedoka u pogledu kretanja lica sa kapuljačom u toku kritičnih događaja, ili u pogledu odjeće koju je imao na sebi, izgleda ili radnji koje je poduzeo. Tako je svjedok "C" ustvrdio da je navedeno lice ostalo u selu Tulica nakon egzekucije i da ih dalje nije pratilo, dok je svjedok "A" izjavio da je to lice skinulo kapuljaču pred kafićem u Lepenici, a svjedok Avdija Bajraktarević da je vidio Pijukovo lice u kasarni u Kiseljaku, kada je ovaj tukao svjedoka "C". Iskazi ovih ključnih svjedoka Tužiteljstva, koji su lice sa kapuljačom-egzekutora Salke Bajraktarevića i ostalih ubijenih kraj mjesnog groblja, svaki na svoj način identificirali kao Pijuka, u potpunoj su koliziji u pogledu ovih odlučnih činjenica, jer iz dosada navedenog nesumnjivo proizilazi da su navedeni svjedoci dali različite i nepodudarne podatke o njegovom identitetu i kretanju kritičnoga dana. Pored toga i opis same odjeće egzekutora ne podudara se u odlučnoj mjeri opisima koje su dali ključni svjedoci Tužiteljstva. Svjedok Avdija Bajraktarević je izričit u tvrdnji da je Pijuk imao crne pantalone i da je od glave do pasa bio go, svjedok "A" navodi da je isti bio u crnim pantalonama a da je gore imao crni prsluk i majicu kratkih rukava, a svjedok "C" da je bio u šarenoj vojnoj uniformi. Također, svjedoci optužbe, koji su u svojim iskazima naveli da su eventualno ranije viđali optuženog, bili su potpuno neodređeni u odnosu na podatak kada su ga viđali, u kojim okolnostima su ga viđali, odnosno nisu iznosili bilo kakve činjenice u vezi sa tim, već su navodili da im je neko drugi rekao da je to Pijuk ili Zdravko Mihaljević zvani Pijuk, kao i da nisu imali određenu komunikaciju sa istim ili su se sjećali samo da su ga viđali prije određenog vremena u odnosu na ratna zbivanja i konkretan događaj.

Nejasnoće koje su proizašle iz ovakve identifikacije optuženog Zdravka Mihaljevića, odnosno opisivanja optuženog samo kao „Pijuk“, ili „lice sa maskom- kapom na glavi“, različiti opisi njegove odjeće-neki svjedoci tvrde da je bio u potpuno crnoj uniformi a neki da je bio u šarenoj vojnoj uniformi, pa čak i da je izvršilac Vlado Kapetanović, kako je to naveo svjedok optužbe Huseinović Džafer, koji je izjavio da toga dana u Tulici nije nikoga vidio sa maskirnom kapuljačom na glavi, opravdavaju razumnu sumnju u subjektivni identitet optužnice.

Posebno je relevantno, po ocjeni Suda, da iskazi ključnog svjedoka Tužiteljstva, odnosno svjedoka „C“, koji je jedini svjedok Tužiteljstva koji je lice po nadimku Pijuk zaista i poznao prije ključnih događaja, analizirani u svojoj ukupnosti, izražavaju vrlo visok stepen sumnje da je lice koje je kritičnog dana imalo kapuljaču, a koje je, nesporno, izvršilac ubistva Bajraktarević Salke i ostalih žrtava kraj mjesnog groblja dana 12.06.1993. godine, zaista optuženi Zdravko Mihaljević.

Subjektivni identitet optužnice, na koji se odbrana fokusirala u toku predmetnog krivičnog postupka, podrivaju i tvrdnje svih saslušanih svjedoka odbrane u odnosu na izvršenje inkriminisanih radnji od strane Zdravka Mihaljevića. Naime, svi navedeni svjedoci, koji su od ranije poznavali optuženog, saglasno su izjavili da isti nikada nije bio zapovjednik PPN „Maturice“ i nije kritičnoga dana bio u selu Tulice. Sud je u cjelosti prihvatio navode ovih svjedoka kao istinite, upravo iz razloga njihove podudarnosti u pogledu ovih odlučnih činjenica, kako međusobno tako i u odnosu na sadržaj iskaza samog optuženog kojeg je dao u svojstvu svjedoka.

Polazeći, dakle, od nemogućnosti jasne identifikacije optuženog Zdravka Mihaljevića kao počinitelja predmetnog krivičnog djela, a posebno činjenice ranijeg nepoznavanja optuženog od strane svjedoka optužbe, te *alibija* odbrane o nemogućnosti prisustva optuženog na kritičnom mjestu u kritično vrijeme, jasnim se ukazuje zaključak Suda da Tužiteljstvo nije uspjelo van svake razumne sumnje dokazati da je optuženi Zdravko Mihaljević lice koje je kritičnoga dana u selu Tulica izvršio radnje opisane u optužnom aktu. Izvedenim dokazima Tužiteljstvo nije uspjelo van razumne sumnje dokazati čak ni prisustvo optuženog na mjestu događaja, posebno njegovu naredbodavnu ili izvršiteljsku ulogu u navedenim radnjama.

Stoga, u navedenim okolnostima, a na osnovu rezultata dokaznog postupka, odlučna činjenica u pogledu učestvovanja optuženog Zdravka Mihaljevića u širokom i sistematičnom napadu usmjerenom protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, te u lišenju druge osobe života, lišavanju slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenju, prisilnom nestanku osoba i u drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, nije sa izvjesnošću dokazana, pa je Sud, primjenom principa *in dubio pro reo*, naašao da ista i ne postoji u nedostatku dokaza, te je optuženog Zdravka Mihaljevića, uz primjenu člana 284. tačke c) ZKP BiH, oslobodio od optužbe za navedeno krivično djelo.

7. Odluka o troškovima krivičnog postupka i imovinsko–pravnom zahtjevu oštećenih

Obzirom da je optuženi Zdravko Mihaljević oslobođen od optužbi, Sud je, na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, donio odluku da troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stava 2 tačkaka a) do f) istog Zakona, kao i nužni izdaci i nagrada branioca, padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Sud je odlučio da se oštećeni, radi ostvarivanja imovinsko – pravnih zahtjeva, upute na parnicu.

**Zapisničar
Pravni savjetnik
Lejla Konjić**

**PREDSJEDNIK VIJEĆA
S U D I J A
Šaban Maksumić**

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju Suda u roku od 15 dana, računajući od dana prijema presude.